

Der var knald på pædagogikken i 1970'erne. Utopierne blomstrede, og de store visioner prægede den pædagogiske debat. En af datidens fortalere for marxistisk pædagogik fortæller om utopiens livgivende virkning. Interview med Stig Broström fra Institut for Curriculumforskning ved DPU.

Det store i det små

* Der er møde i Land og Folks Hus i Dronningens Tværgade i København.

Hundredvis af mennesker er ved at tage plads i den kæmpestore oplyste mødesal, hvor en rød DKP-fane udgør den eneste udsmykning.

De fremmødte er en blanding af stedkendte parti-medlemmer, pædagoger, seminarielærere, studerende og forskere. Påklædningen veksler fra det unge og hippieinspirerede til strikkede islændere og traditionelle jakkesæt. Arrangørerne er Kommunistiske Pædagoger, og mødet har tiltrukket nysgerrige fra hele det pædagogiske miljø på venstrefløjen. Året er 1972.

På en af de bagerste stolerækker sidder den 27-årige RUC-studerende Stig Broström.

På talerstolen fortæller Agnethe Diderichsen fra Danmarks Lærerhøjskole om Vygotskys teorier om sprogudvikling. Dr.pæd. i småbørnspædagogik Harald Rasmussen præsenterer DDR's visioner for 'Erziehung und Bildung' om planer og struktur i børnehavens arbejde.

Der er højt til loftet i den store mødesal og i diskussionerne efter foredragene. Stig Broström husker i dag stemningen ved mødet som levende og begejstret. Som en aften, der anviste mulige veje til at omsætte tidens politiske idealer til pædagogisk praksis. Og en aften, hvor muligheden for at realisere utopien om et mere retfærdigt samfund forekom en anelse mere opnåelig.

I dag – i 2005 – er Stig Broström lektor ved Institut for Curriculumforskning ved Danmarks Pædagogiske Universitet. Om aftenen i 1972 siger han:

»Det var det møde, der gav min pædagogiske ramme retning. Jeg begyndte at arbejde sammen med blandt andre Agnethe Diderichsen og fik oplevelsen af at være med til at skabe en bevægelse, en bølge. Det var ikke bare partipolitik, men en vision for et fremtidigt samfund og et fremtidigt menneske,

hvor man udfoldede demokrati og lighed. Vi ønskede at give børnene en opvækst, hvor de udviklede kritisk bevidsthed til at se igennem samfundets modsætninger,« siger Stig Broström, der gik i gang med at studere den marxistiske pædagogik, deltage i aftenmøder og studiekredse.

To år senere skrev han sin første bog: 'Kapitalistisk og marxistisk pædagogik', og i 1977 udkom 'Struktureret pædagogik i børnehaven: mål, metoder, midler'. Bogen blev ifølge Stig Broström skrevet på et tidspunkt, hvor pædagogikken i Danmark var orienteret mod *laissez faire*. Der var således 'behov for noget at samle børnene om'.

Utopiens kraft

Vi mødes en formiddag i april i Stig Broströms midlertidige kontor i en af de skurvogne, der udgør Institut for Curriculumforskning under ombygningen

Vi skabte nye veje i pædagogikken, fordi vi kunne se det store i det små.

af DPU. Oplægget er 'utopier'. Var struktureret dialektisk pædagogik en utopi? Hvad er utopiers rolle? Og hvad sker der med utopier, når de bliver voksne?

Foran os på bordet ligger nogle af Stig Broströms bøger. Blandt andet hans og Kjeld Rasmussens 'En nødvendig pædagogik – dialektisk struktureret pædagogik'.

I dag siger Stig Broström om bøgerne.

»Det, vi beskrev dengang, er langt hen ad vejen de samme målformuleringer, der bruges i læreplaner for daginstitutioner i dag – kendskab til naturen, kulturen, æstetik, udvikling af sprog, krop og bevægelse. Et punkt som kendskab til samfundet optræder ikke i de aktuelle læreplaner, men ellers er det de samme fokuspunkter. Hvis man skal drille politikerne på Christiansborg, kan man sige, at der er

en lige vej fra DDR til Christiansborg. Men samtidig er det lidt sørgeligt, at vi efter 30 år ikke er kommet videre. Tværtimod har småbørnspædagogikken efterhånden udviklet sig til et spørgsmål om snævre færdigheder. Og de store perspektiver og visioner er helt væk. Når jeg kigger tilbage på pædagogikken i 1970'erne, er jeg tilfreds med, at det lykkedes os at diskutere – måske mere end at praktisere – et kritisk perspektiv.«

Var dialektisk, struktureret pædagogik en utopi?

»Vi formulerede pædagogiske tanker, der hørte fremtiden til, men som gav lyst og energi til at omlægge og forandre den eksisterende og dominerende pædagogik. Bøgerne udkom i store oplag, og den marxistiske metode blev diskuteret intensivt i nogle kredse. Ved siden af var der selvfølgelig en stor gruppe pædagoger, der næppe opdagede det. Men blandt dem, der arbejdede bevidst med metoden, var der et stort engagement. De fandt stor personlig energi i at se en sammenhæng mellem deres politiske virke og det, de lavede på deres arbejde. Det gav inspiration, at de oplevede, at de ikke 'bare' passede børn og skaffede dem de almene udviklingsmæssige færdigheder. De kunne se, at børnene var fremtidens voksne, der skulle indgå i demokratiske processer. Det var noget, der gav energi – og det er måske den energi, der mangler i dag.«

Hvilke forestillinger er det, utopier kan bidrage med?

»Utopier kan rejse noget, der går ud over nuet. Forestillingen dengang var en bedre rød/grøn fremtid. Vi vidste godt, at det nok ikke ville blive indfriet i praksis. Men det skabte nye veje i pædagogikken, fordi vi kunne se det store i det små, som man sagde dengang. Men som den norske sociologiprofessor Thomas Mathiesen har formuleret det, så stivner en kritisk bevægelse, når den bliver for 'færdig'. For ▶

Pædagogiske bøger inspireret af politiske utopier gik som varmt brød i 1970'erne og 1980'erne. Visionerne om et bedre samfund inspirerede pædagoger til at se deres arbejde i et større perspektiv.

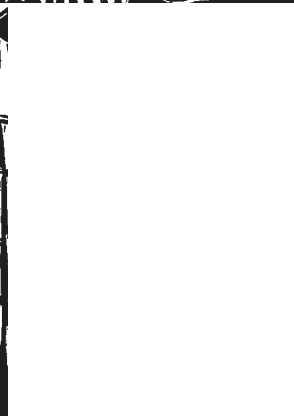

Illustration af Thomas Kruse fra bogen 'En nødvendig pædagogik'

Dialektisk, struktureret pædagogik er udformet på grundlag af marxistiske principper. Pædagogikken slog igennem i begyndelsen af 1970'erne og fremstod som en modsætning til tidens pædagogiske hovedstrømning – den mere antiautoritære og vækstorienterede pædagogik.

Ifølge dialektisk, struktureret pædagogik er strammere organisering, tidsskemaer og årsplaner nødvendige for at sikre børnenes alsidige personlighedsudvikling.

På det ydre plan ligner målsætningerne for dialektisk, struktureret pædagogik de nye læreplaner for daginstitutioner. Læreplanerne mangler dog den marxistiske dimension, der havde til hensigt at gøre børnene opmærksomme på det kapitalistiske samfunds modsigelser og motivere dem til at udvikle klassebevidsthed.

- ▶ dialektisk, struktureret pædagogiks vedkommende skete det, da bøgerne for eksempel begyndte at optræde på seminariernes pensumlister. Dermed blev en modbevægelse til eksamensstof. De fleste pædagogstuderende tilegnede sig stoffet ved at springe de første 150 sider over og gå direkte til de sidste 100 siders praktiske forslag og løsninger. De blev bragt ind i børnehaven i færdig form – og så går det jo galt.«

Lidt for mekanisk

I 1980 kom reaktionen. Jørgen Felding, Niels Møller og Søren Schmidt udgav bogen 'Pædagogik og barndom'. 218 siders kritik af dialektisk, struktureret pædagogik personificeret ved Stig Broström. Bogen kritiserer blandt andet Stig Broström for ukritisk at overtage sovjetpædagogiske mål og metoder.

I dag siger Stig Broström, at det var i orden, at bogen udkom. Men han er ked af, at forfatterne gjorde det til en kritik af ham som person.

»Jeg indrømmer, at jeg har begået fejl. Der var forkerte formuleringer og forkerte spor. Der er ting, jeg ærgrer mig over, at jeg ikke gjorde anderledes. Men at en samlet bevægelse blev reduceret til et individuelt forhold, var forkert.«

Stig Broström siger, at han siden har ærgret sig over, at omsætningen fra teori til praksis blev lidt for mekanisk. Men når det er sagt, rummer pædagogikken en række fordele, som fortsat ses, når man sammenligner danske og østeuropæiske børn.

»Skræller man det ideologiske væk, kan man konstatere, at man fortsat arbejder meget mere målrettet i den østeuropæiske pædagogik. Når jeg i dag besøger østeuropæiske lande, møder jeg 4-årige børn, der kan synge, spille og danse på et niveau, der langt overstiger, hvad danske børn kan. Så der er nogle grundlæggende forskelle i pædagogikken, der er uafhængige af den politiske ideologi.«

Hvis Stig Broström skal pege på noget, der især lykkedes med marxistisk pædagogik, var det at omsætte teorierne om fællesskab, solidaritet og samhørighed til praksis.

»Måske skete det indimellem på bekostning af individet, men i børne- og personalegruppen blev der

udviklet en følelse af fællesskab og samhørighed. Det skal nok ikke kun tilskrives marxistisk pædagogik, men også andels- og højskolebevægelsen. Men det er gruppens fællesskab, der for eksempel er forklaringen på, at rullende skolestart aldrig har slået igennem i Danmark. Der er et gruppefællesskab mellem børn i samme børnehaveklasse, som man ikke ønsker at sætte over styr.«

En apolitisk æra

Fremkomsten af den dialektiske, strukturerede pædagogik førte til, at daginstitutioner i hele landet begyndte at tilrettelægge deres hverdag efter nye forbilleder. I dag bruger en del børnehaver fortsat dialektisk, struktureret pædagogik som teoretisk grundlag.

Småbørnspædagogikken har udviklet sig til et spørgsmål om snævre færdigheder.

Medarbejdere fra disse institutioner ringer ofte til Stig Broström, fordi de ønsker inspiration til at arbejde videre med metoden. En del ældre pædagoger giver ham en decideret opsang, fordi de savner hans opbakning.

En gruppe af henvendelser kommer fra unge pædagogstuderende, der gennem studier af 1970'ernes pædagogik undrer sig over, hvor utopierne blev af i den pædagogiske verden.

»Den slags opkald får jeg mange af,« fortæller Stig Broström.

»Jeg plejer at svare, at vi lever i en apolitisk æra. Det er en tid, hvor det er svært at rejse store perspektiver og klare politiske standpunkter uden at blive identificeret med 1970'ernes venstrefløj. Småbørnspædagogik er simpelthen blevet mainstream – præget af forsigtige synspunkter og en snæver kvalifikations- og kompetencetankegang. I dag skal børnene bare skaffe sig 10 færdigheder opstillet i et skema – så er de skoleparate. Det er simpelthen for fattigt. Det kalder på mere luft under vingerne,« mener Stig Broström, der nævner, at de vildeste småbørnspædago-

giske nyskabelser de seneste år er skovbørnehaver, musik- og idrætsbørnehaver.

Det ligeværdige samfund

Stig Broström siger, at småbørnspædagogikkens historie i høj grad har været præget af utopiske socialister. Charles Fourier, Jean-Jacques Rousseau, Johannes Pestalozzi og Robert Owen var fortalere for et ligeværdigt samfund, hvor børn og voksne delte livsarena.

»Frøbel, Pestalozzi og Rousseau arbejdede på idéen om et varmt jævnbyrdigt forhold mellem børn og voksne. Desværre er pædagoger ikke særligt godt uddannet historisk, det ved jeg fra min tid som seminarielærer. Den historiske viden går kun få år tilbage. Men selv om de historiske teoriretninger ikke er sprogliggjort, ligger de som en kraft hos den enkelte pædagog. Og det er forklaringen på, at det hurtigt vinder genklang, når man i en børnehave taler om for eksempel 'anerkendende forhold'. Drømmen om et lige og antiautoritært forhold, hvor den voksne også vil barnet noget, er en integreret del af historien og tiden i dag,« siger Stig Broström.

Han mener, at en af forskellene mellem 1970'erne og 1980'erne og i dag er, at man dengang var meget optaget af, at børn skulle opdrages til at blive kritiske individer. Den slags visioner er næsten helt fraværende i dag – i hvert fald på den retoriske plan. I en undersøgelse af daginstitutioners årsplaner, som han lavede sidste år, fremgik det, at kun 5-6 procent af institutionerne har det som italesat målsætning

»Ønsket om at fremme kritiske individer er forsvundet fra institutionernes sprogbrug og pædagogers formuleringer. Men er det også forsvundet fra praksis? Eller ønsker pædagogerne fortsat, at børnene er selvstændige og tager initiativ? Jeg tror stadig, at udviklingen af kritiske individer er en dimension af småbørnspædagogikken. Det ligger i kimform parat til at blive løftet op igen. Jeg så gerne, at personalet gjorde mere for at formulere det.« ▲

Jakob Albrecht
jaal@dpu.dk

Stig Broström

Lektor, ph.d. i småbørnspædagogik ved Institut for Curriculumforskning, Danmarks Pædagogiske Universitet.

Er forfatter eller medforfatter til mere end 50 bøger.

- Pædagogiske læreplaner: at arbejde med didaktik i børnehaven, Systime Academic, 2004.
- Signalement af den danske daginstitution, rapport, 2004.
- Farvel børnehaven – hej skole! Systime, 2001.
- En nødvendig pædagogik – dialektisk, struktureret pædagogik: Introduktion og videreudvikling, Børn & unge, 1981.
- Makarenkos kollektivopdragelse – dansk gruppeopdragelse, Børn & unge, 1978.
- Struktureret pædagogik i børnehaven: mål, metoder, midler. Pædagogstuderendes Landsråd, 1977.
- Kapitalistisk og marxistisk pædagogik: Pædagogstuderendes Landsråd, 1974.

Læs mere på Stig Broströms hjemmeside:
www.dpu.dk/om/stbr